

Répási Krisztán

Indoklás és elbocsátás

Hatékonyabb rendszer vagy növekvő kiszolgáltatottság?

A kormány közigazgatást érintő döntései felkavarták a nyugodtnak amúgy sem mondható közéletet. A rendelkezések a tömeges méretű, nem szakmai alapon történő elbocsátások és a dolgozók kiszolgáltatottságának képét vetítik előre, ami kihatással van az elbocsátásokat átvészelő munkavállalók pszichés állapotára is.

A Fidesz törvénymódosításai hatalmas felzúdulást keltettek a közszférában dolgozók körében. A felháborodás elsősorban a köztisztviselőket érintő 2010/CLXXIV. törvény miatt tört ki, holott valójában három különböző törvényről van szó, amiknek közös tulajdonsága és egyben legvitatottabb része az indoklás nélküli elbocsátás.

A közszférát érintő változások első lépcsője a kormánytisztviselők jogállásáról szóló törvény volt, amely elsősorban a minisztériumokra, a kormányhivatalokra, a Rendőrségre, a Vám- és Pénzügyőrségre, a büntetésvégrehajtásra és a katasztrófavédelem szerveire, valamint a Nemzeti Hírközlési Hatóságra terjed ki. Eszerint *„a kormánytisztviselői jogviszony megszüntethető áthelyezéssel köztisztviselői, illetve a közalkalmazotti vagy hivatásos szolgálati jogviszonyt szabályozó szervekhez. A kormánytisztviselői jogviszonyt a kormánytisztviselő lemondással vagy a munkáltató felmentéssel indoklás nélkül megszüntetheti.”*

Ezután jött a köztisztviselőkkel kapcsolatos törvény, amelynek értelmében a közszolgálati jogviszonyt a munkáltató felmentéssel, indoklás nélkül megszüntetheti. A jövőben akkor is elbocsáthatják a köztisztviselőt, ha a közigazgatási szerv jogutód nélkül megszűnik, vagy éppen alkalmatlannak találják a dolgozót. Továbbá akkor is kitehetik az állásából a köztisztviselőt, ha a megbízás visszavonása után nem tudnak

más munkakört ajánlani neki, illetve ha a munkáltató által felajánlott másik köztisztviselői állást a felmentett személy visszautasítja. A törvényjavaslatot benyújtó Kósa Lajos, Tarlós István és Kovács Zoltán szerint szükséges lenne az önkormányzati képviselő-testületek hivatalában is megteremteni az indoklás nélküli, rövid felmentési idővel történő felmentés lehetőségét, ugyanakkor nem világos, hogy ezt a törvényt végül is kiterjesztették-e az önkormányzati dolgozókra, vagy sem.

Végül a kormány a közalkalmazotti törvényt is megváltoztatta, amely szerint a vezetői megbízások a jövőben legfeljebb majd öt évig terjednek ki, azaz határozott időre szólnak. Korábban ugyanis nem megbízással, hanem kinevezéssel helyeztek vezetői pozícióba közalkalmazottakat, és nem lehetett elmozdítani őket. Az új törvény viszont lehetőséget ad a munkaadónak arra, hogy a magasabb pozícióban lévő közalkalmazottak megbízását indoklás nélkül visszavonhassa. Az előző két törvényhez képest itt annyi különbség van, hogy amennyiben az alkalmazott három napon belül írásban kérelmezi az indoklást, akkor a munkáltatónak meg kell indokolnia a döntését, emellett azonban nem tisztázott, hogy kik tartoznak a magasabb beosztású közalkalmazottak közé, és pontosan kikre is vonatkozik a törvény.

A január 1-jén életbe lépett törvények hatalmas felháborodást váltottak ki. Különösen a köztisztviselőket érintő változtatás, amelyet feltételezhetően azért is kapott fel a sajtó, mert a három célcsoport közül a köztisztviselők rendelkeznek a legnagyobb létszámmal. Ebből kifolyólag a média túlnyomórészt ezzel a törvénnyel foglalkozott, míg a másik két jogszabályról lényegesen kevesebb szó esett, így sokszor nem volt egyértelmű az sem, hogy pontosan hány olyan törvényről van szó, amelyek érinti a közigazgatást. A sajtóban olvasható felületes hírek minden közszférában dolgozó munkavállalót kapcsolatba hoztak a törvényekkel. Tegyük azonban hozzá, hogy az intézkedések, ha nem is a teljes közigazgatást, de annak jelentős részét valóban lefedik.

A kormánynak mindazonáltal deklarált szándéka a közszolgálatban végzett munka színvonalának növelése, a közszférában dolgozók munkavégzésének hatékonyabbá tétele, ötvözve a köztisztviselői életpálya biztosításának elvét a versenyképes közigazgatás igényével. Kósa Lajos hangsúlyozta, hogy az új rendelkezések a köztisztviselők bebetonozását hivatottak megakadályozni, egyúttal kritizálta a bíróságokat azok „túlzott munkavállaló-barát” gyakorlata miatt. A Fidesz szerint a változtatások a bürokrácia leépítését célozzák, az indoklás nélküli felmondás lehetősége pedig a következetes bírói gyakorlatra alapozva nem jelent majd önkényességet. Fehér József, a Magyar Köztisztviselők, Közalkalmazottak és Közszolgálati Dolgozók Szakszervezetének főtitkára azonban úgy véli, hogy ezekkel a változtatásokkal romba fog dőlni az egész magyar közigazgatás, különösen akkor, ha a rendelkezéseket kiterjesztik immár az egész közszférára, beleértve az alacsonyabb beosztású közalkalmazottak rétegét is.

A félelem jogos, nemcsak a főtitkár, hanem a közszférában dolgozók részéről is, hiszen bármennyire is próbálja a kormány az ellenkezőjéről meggyőzni az embereket, az indoklás nélküli elbocsátás lehetősége ad a munkaadónak arra, hogy rövid úton megszabaduljon azoktól, akiket a politikai nézetei, vagy valamilyen más, személyes ellentét miatt nem kedvel. Ez a veszély – figyelembe véve a magyar politikai kultúrát, a hatalomnak való megfelelés kényszerét – potenciálisan fennáll, akkor is, ha a törvény alkotóit nem ez a szándék vezette.

Az indoklás nélküli elbocsátás nemcsak szakmai, hanem pszichológiai téren is rendkívüli károkat okozhat. Fehér József szerint az indoklás hiánya a háromévenkénti minősítések és a teljesítményértékelés feleslegessé válásához vezet, továbbá fegyelmi eljárás esetén nem lesz szükség vizsgálatokra, sőt a továbbképzés és a pályázatadás is értelmetlenné válik. Ezáltal a párthűség, illetve a főnöknek mindenáron való megfelelés lesznek a legfontosabbak, a szakmai tudás és az alkalmasság pedig huszadrangúvá válnak. Az indoklás hiányában levezényelt elbocsátások pszichológiai szempontból az el nem bocsátott alkalmazottak körében

is megteszik a maguk „pusztító” hatását. A munkavállalók ugyanis legjobban nem a fizetéscsökkentéstől, az átszervezéstől, vagy a többletmunkától tartanak, hanem állásuk elvesztésétől, vagyis a létbizonytalanság fenyegetésétől tartanak. A kormánytisztviselők, köztisztviselők, közalkalmazottak ezek után úgy érzik majd, hogy teljesen ki vannak szolgáltatva főnökeiknek, akik bármit megtehetnek velük, és még a debreceni polgármester által ostromozott „túlzottan munkavállaló-barát” bíróság sem fogja őket megvédeni. Az állásuk elvesztésétől rettegő alkalmazottak a munkahelyükön nem tudnak majd megfelelő munkát végezni, így könnyen lehet, hogy egyfajta öngerjesztő folyamat indul be, ami teljesítményromláshoz és elbocsátáshoz vezethet. A köztisztviselők közül egyébként sokan „átnyergelnének” a versenyszférába, azonban ez nem igazi megoldás, hiszen ott is kevesen tudnak elhelyezkedni. A közszféra dolgozóinak tehát a törvények által generált feszült légkörben kell elvégezniük a feladataikat a munkahelyükön – a „köz” szolgálatában.

Összességében véve a közigazgatást fenekestül felforgató kormánydöntésekkel a munkavállalók jártak a legrosszabbul. A Fidesz a minőségi közigazgatás felépítésének és a bürokrácia csökkentésének fontosságával indokolja azt, hogy miért elfogadható dolog indoklás nélkül felmondani a munkaerőnek. A három törvénynek beláthatatlan következményei lehetnek, amik elsősorban a szakmai színvonal esésében és a napi robotot végző dolgozók pszichikai állapotában fognak megnyilvánulni, szélesre tárva a kaput a politikai tisztogatás – remélhetőleg nem bekövetkező – lehetősége és a munkaadói önkényesség előtt.